

jších), takže v důsledku této konstrukce stává se celé učení rakouské školy i s formulací L-ovou neupotřebitelným. Na tento dopis jsem ještě nedostal odpovědi.

Nepotřebuji nikomu brát jeho objevů, to také před historií vědeckou není možné, ale aby někdo vzal můj pojem, jak je to do očí bijící na př. v případě pojmu formálního výnosu, prohlásil si jej za svůj objev a ještě k tomu řekl, že já jsem si jej od něho osvojil, to je ve vědě přece jen trochu neobvyklé. To je možné pouze v diskusi o primáty a ne v diskusi o vědeckou pravdu. Proto diskusi končím.

Karel Engliš.

ZPRÁVY A NÁZORY.

Kraj omezených možností a jeho hospodářská politika.

Výsledky sčítání lidu z prosince minulého roku přinesly leckakés překvapení, na př. na Podkarpatské Rusi, v oblasti klempražské a jinde. To, co se objevilo v jižních Čechách a v jejich metropoli, v Č. Budějovicích, ovšem žádným překvapením není a pro nás zasvěcené, kteří v tomto kraji lesů, rybníků a drobných vesniček pracujeme, nejméně. Období relativní prosperity jižních Čech, trvající od r. 1890 až do r. 1910, jest dávno skončeno, a od té doby jde proces odlidňování jižních Čech neúprosně kupředu, přes pozemkovou reformu, elektrisaci i automobilismus. Žádnému z 19 politických okresů jihočeských od r. 1921 obyvatelstva nepřibýlo, naopak některým z těchto okresů ubylo 4 až 5 tisíc obyvatel i více. Jenom několik málo soudních okresů s prosperujícími okresními městy dovedlo počet svého obyvatelstva v posledním desetiletí rozmnožit, ale vesnice odlidnily se i v těchto okresích. Měli-li jsme roku 1921 v jižních Čechách ještě 1,092.471 obyvatel, klesneme tentokráte asi na 1,000.000, kdo ví, ne-li pod něj, a tak vrací se naše populace k nízkému číslu svému asi z r. 1860. V dobách ještě dřívějších byl počet jihočeského obyvatelstva ovšem ještě nižší, na př. r. 1806 pouze 683.755 — ale uvážíme-li, že tehdy v jižních Čechách skoro ještě žádných větších měst nebylo — Čes. Budějovice měly tehdy asi 6000 obyvatel — můžeme souditi, že není jihočeský venkov dnes mnohem hustěji zalidněn nežli někdy kolem r. 1810—1820.

Příčiny tohoto neustálého vylidňování jižních Čech jsou arciť jak všeobecné, totiž ony, jež zavinují vylidňování čistého venkova i všude jinde, tak i speciální, ležící ve zvláštní povaze jihočeského

kraje. O obojích těchto příčinách bylo ovšem již hojně psáno jak v denním, tak i v odborném tisku a ovšem i v některých zvláštních publikacích. Nejúplněji ve výborné práci dr. Jaromíra Korčáka: *Vylidňování jižních Čech* (Praha, Nákl. spolku „Péče o blaho venkova“, 1929), na niž tu tedy výslovně odkazují.

Avšak dnešní žalostné výsledky sčítání lidu v našich krajích spoluzavinily přece ještě některé okolnosti nové, na něž musím zde poukázat zvlášť. Na základě sčítacího materiálu, třeba obmezeného, i na základě srovnání přírůstku domů, resp. bytových stran a obyvatelstva z řady jihočeských měst a vesnic, domnívám se, že způsobil značný úbytek jihočeského obyvatelstva v posledním desíletí se značnou pravděpodobností také t. zv. novomalthusianism, jehož tu přece dříve ještě nebývalo, netoliko jen vystěhovalectví. Kdo ví, nebudou-li již některé pohraniční okresy jihočeské, jejichž vystěhovalectví gravitovalo dříve do Dolních a Horních Rakous, jež ztratily právě v posledním desíletí úbytkem porodů více nežli soustavným vystěhováním. Velmi zhoubný vliv na vývoj populačních poměrů jihočeských v posledním desíletí měl pak také obrovský rozvoj obou poměrně tak blízko na sever položených velkoměst Prahy a Plzně s okolím. Dokud mívala městská aglomerace pražská teprve asi 400 až 500 tisíc a aglomerace plzeňské 50—60 tisíc obyvatel, byla přitažlivost těchto dvou měst na obyvatelstvo jihočeské poměrně nepatrná. Dvoumilionová Vídeň a oboje Rakousy bývaly daleko oblíbenějším cílem jihočeské emigrace nežli obě jmenovaná města česká. Dnes arcíť jsme oproti Rakousku uzavření hranicemi státními, naproti tomu vzrostla Plzeň s nejbližším okolím na středisko cca 150tisícové, Praha s okresy Praha—Venkov a Říčany překročila jako neobyčejně silně se zalidňující velkoměstská aglomerace daleko 1 milion, a tak není divu, že zasahuje atrakční území obou těchto nejlidnatějších měst země české již hluboko do jižních Čech.

Tím ocítáme se současně u vývojového problému jihočeské metropole Čes. Budějovic. Město toto vzrůstalo až do války velmi rychle, takže dosáhlo se svými předměstími cca 50.000 obyvatel. (Vzrůst Č. Budějovic znamenal ovšem současné jejich počestění.) Dnes jest však populační rozvoj města v celku ukončen a v posledním desíletí ubylo mu snad dokonce několik desítek obyvatel. Výsledek tento není pro zasvěcené rovněž ničím překvapujícím, vysvětluje se zcela prostě změnou přirozených podmínek hospodářského života tohota města, a povím hned, jak. Bývalé rozsáhlé atrakční území Čes. Budějovic se totiž od nějakých 15—20 let značně zmenšilo, a to, které zbylo, vylidnilo se velmi znatelně. Výsledek nemůže býti jiný, nežli že i městské středisko zmenšeného a vylidňujícího se kraje stagnuje — a uvážíme-li známý fakt, že městské obyvatelstvo zpravidla ve třetím kolenu vymírá, nemůžeme potlačit obavu, že ztratí Čes. Budějovice v budoucích desíletích obyvatelstva ještě více. Předně nutno tedy uvážiti, že bývaly Čes. Budějovice až do převratu také městským střediskem dolnorakouského kraje cmuntského a horno-

rakouského kraje cáhlovského (Freistadt). Přistěhovalectví z těchto krajů nebyvalo sice značné, ale nějaké bylo přece, zejména budějovické německé školy mívaly z tohoto kraje hojně studentstva. Toto atrakční území odpadlo po válce ovšem úplně. Na druhé straně přiblížilo se atrakční území Prahy a Plzně o několik desítek kilometrů, jak vysvětlil jsem již nahoře, a to uškodilo populačnímu vývoji Čes. Budějovic pravděpodobně nejvíce.

Konečně jest tu dle mého soudu ještě třetí příčina, jež překáží dalšímu populačnímu rozvoji Českých Budějovic, příčina, jež bude působiti jistě i dále a znemožní dle mého skromného úsudku při řídkém zalidnění jižních Čech a zmenšujícím se přírůstkem přirozeném asi zcela jistě jakýkoliv další značnější rozmach jihočeské metropole. Hlavní populační, stavební a průmyslový rozvoj Čes. Budějovic spadá do let 1890—1910. V dobách těchto bývala na sever od Č. B. položena města Jindř. Hradec, Pelhřimov, Tábor, Soběslav, Písek, Strakonice a Sušice, ještě zcela malá, populace jejich skoro nevzrůstala, někde, na př. ve Strakonících, obyvatelstva dokonce ubývalo. V posledních 15—20 letech se však poměry všech těchto měst obrátily k lepšímu, všude vyrostl v nich průmysl, někde dokonce dosti značný na př. ve Strakonících, Pelhřimově, Soběslavi, a tak shledáváme tentokráte, že prožívají tato města velmi slušnou, někde dokonce (Strakonice!) až překvapující populační renaissanci. Uvážíme-li tedy tento jinak jistě potěšitelný fakt a přihlédneme-li dále k tomu, jak hluboko do jižních Čech protáhlo se atrakční území Prahy a Plzně, nemůžeme vzpírat se skutečnosti, že jsou Čes. Budějovice nyní vydány nejen atrakční konkurenci Plzně a Prahy, ale také celé řady prosperujících mladších měst jihočeských, z nichž některá, na př. Tábor a Strakonice, porostou v budoucnosti jistě ještě značně. A tak scvrklo se tedy vlastní atrakční území Čes. Budějovic na jihočeskou rybníční rovinu a nejjižnější Šumavu, jež sama jest dnes již velmi řídkce obydlena — tu nedá se tedy jistě očekávat, že by naše metropole dnešních svých 50.000 obyvatel překročila nebo je i jen trvale zachovala. Musíme se za daných poměrů utěšovati tím, že se národohospodářské snahy jihočeské rozložily na středisk více, jež také žijí a chtějí žít — ale to není konečně jistě žádné neštěstí, ba spíše naopak. Čes. Budějovice zůstanou velkým, rušným městem i nadále, a vyrostě-li nám vedle nich v již. Čechách ještě několik jiných pěkných měst o 15—20 tisících obyvatel, můžeme se z toho jen těšiti.

Horší, daleko horší jest jistě, že ubývá nám každý rok tak značné procento jihočeského obyvatelstva celkového a že neznáme prostředků, jak a kterak vystěhovalce zadržeti doma. Se stanoviska rakouského a vídeňského bylo to svého času jistě dosti lhostejné, bylo-li v té velké říši takových 19 hejtmanství se 14.571 km², jež se vyliďňovaly — vždyť pomáhala značná část těchto vystěhovalců beztoho zalidňovati Vídeň a oboje Rakousy. Ale se stanoviska československého nemůže to přece určitě již býti quantité négligeable, vyliďňuje-li se nám trvale kraj, jenž se souse-

dícím Příbramskem, kde jsou poměry snad ještě horší, obsahuje celou třetinu země, tvoře tak území, jež stagnuje, živoří a celkového nepopiratelného pokroku československého v ohledu sociálním a hospodářském skoro se nezúčastňuje.

Jižní Čechy mají dnes na štěstí nejvyšší národohospodářský orgán, čilý, energický, i po stránce mocenské dobře vybavený, také již všude za nejbezpečnějšího strážce jihočeských zájmů uznávaný, takže nejsou dnes již ve svých potřebách a bolestech tak osamoceny jako namnoze dříve. Jihočeský Sbor Národohospodářský podrobuje smutné výsledky sčítání lidu ve svém území nejbedlivějšímu prozkumu a bude pak jistě dobře vědět, co a kterak podniknouti, aby úpadek populačních, hospodářských a sociálních poměrů jihočeských se nestupňoval ještě dále, pokud jest tu zásah vůbec v lidské moci.

Mně jako dlouholetému bedlivému pozorovateli jihočeských poměrů hospodářských a sociálních (a od řady let také jihočeskému podnikateli zemědělskému a průmyslovému) budiž dovoleno, abych zde jen zcela stručně naznačil, jak bych si představoval tyto zásadní směrnice jihočeské politiky hospodářské a sociální, jež by snad byly s to poměry naše ne-li značně zlepšiti, tedy aspoň stabilisovati.

Jsme a budeme krajem zemědělským, prosperita nebo neprospérité naše bude tedy vždy záležeti na tom, jak povede se především našemu zemědělci. Rostlinná výroba, žito, oves, brambory, dnes již našeho zemědělce uživiti nemohou a s největší pravděpodobností ho také neuživí v budoucnosti. Musíme se tedy s celou energií vrhnouti na dobytkářství, jižní Čechy, dnes ještě z největší části kraj obilnářsko-bramborářský, musí státi se co nejdříve krajem po větce dobytkářským. V tom jedině jest jeho budoucnost a záchrana. Musíme čím dále tím hojněji a lépe zásobovati skotem chovným naše intensivní kraje, skotem žírným trh pražský a plzeňský, a vepři uzenáre pražské, jimž nahradíme tak klesající dovoz vepřů z Polska. Tak jako přinesl vzrůst Plzně lepší ceny masa a všech ostatních živočišných výrobků zemědělci šumavskému, tak prospěje neustálý rozmach aglomerace pražské lepšímu odbytu všech těchto artiklů i zemědělcům ostatních částí jižních Čech. Všechna opatření, jež mohou uspišiti tuto naprosto nezbytnou přestavbu jihočeského zemědělství na intensivní dobytkářství, jako meliorace, pastvinářství, snahy chovatelské, zařízení odbytová, družstevní mlékárny atd., nutno tedy co nejúčinněji podporovati. Vedle toho nutno věnovati pozornost také drůbežnictví, neboť i to má v republice ještě značné možnosti odbytové.

Při vzrůstající světové konkurenci a těžkých výrobních podmínkách nelze zajisté počítati se značnějším rozmachem jihočeského průmyslu. Leckdes budeme museti býti rádi, udržíme-li si průmysl dosavadní. Možnost jakéhosi dalšího rozvoje průmyslu v jižních Čechách viděl bych přece však ve dvou směrech. Z důvodů, o nichž se zde nemohu šířiti, vážne v posledních letech odbyt naší

nejhlavnější jihočeské suroviny, dřeva. Naproti tomu těší se dřevobráběcí průmysly v jižních Čechách, zejména průmysl nábytkářský, v posledních letech nejen dosti slušné prosperitě, ale i stoupající dobré pověsti (České Budějovice, Lišov, Pacov, Tábor a j.). Zde viděl bych tedy ještě určité vývojové možnosti. Další viděl bych v průmyslu lihovém. Připravující se míšení lihu s benzinem povede jistě k zakládání určitého počtu nových hospodářských lihovarů, a tu musíme usilovati o to, aby převážná část těchto nových podniků přišla do jihočeských pahorkatin, kde jest náš rolník dnes již opravdu vynikajícím pěstitelem brambor.

Ve shodě s vedoucími činiteli N. S. J. domnívám se však, že máme ještě jednu velkou možnost zalidnit přece některé kraje jižních Čech natrvalo, opatřit jejich obyvatelstvu nový slušný zdroj výživy a zalidnit mnohé jiné jejich kraje aspoň na měsíce letní. Máme v jižních Čechách i mimo Šumavu celou řadu krásných, zdravých krajů a klimatických míst, máme tu rozsáhlé lesy, skvělé rybníky, malebné řeky a říčky — tedy místa dosti, aby byly tu usídleny celé tisíce chorých, rekonvalescentů, sociálně slabých a strádajících, a pak tedy také výletníků, skautů, turistů a letních hostů. Má-li tudíž u nás aspoň časem nastati hospodářský a populační stav snesitelnější, musíme se toho domáhati sami a musí nám v tom pomáhati i veškerí směrodatní činitelé v republice, jimž osud celé jedné třetiny země České není lhostejný, aby převážná část ústavů tohoto druhu byla postavena a zařízena právě v našem kraji. Jest tu zdrávo, krásně, stavba i provoz ústavů jsou tu laciné, pozvedne se tím kraj strádající, není naprosto příčiny, aby se ústavy takové stavěly tam, kde mají rušný průmysl, obchod, dopravu, tedy tolik jiných zdrojů obživy — a kde ani podmínky založení a prosperity takových ústavů beztak nejsou tak příznivé jako v krajích našich. Jihočeské okresy, obce, turistické spolky, hotely a pod. musí se usilovně starati o to, aby se vzrůstajícímu počtu turistů a letních hostů k nám zavítavších dostalo opravdu všeho toho, co se dnes vyžaduje i jinde: vlídnosti, pohodlí, čistoty, láce — . Není tomu všude u nás ještě tak, jsou tu i onde ještě mnohé závady, ale ty musí být odklizeny co nejdříve, má-li cizinecký a turistický průmysl státi se opravdu tím, co by našim ohroženým krajům přineslo konečné vykoupení. Bude to ovšem státi i určité investice, ale bez investic není také výdělků — a právě v jižních Čechách leží v ústavech tolik úspor, jež v nedostatku podnikavosti nenalézají tu nijakého účelného a výnosného použití!

Má-li se však cizinecký a turistický průmysl v budoucnosti státi jaksi úhelným kamenem obrodné práce jihočeské, jest třeba ovšem ještě jednoho, oč musíme se co nejdříve postarati, a čeho potřebují přirozeně stejně naše zemědělství jako náš průmysl a obchod. Jest to rychlé zlepšení našich naprosto nedostatečných komunikací. Ať dráhy, ať silnice, ať spoje automobilové, ať pošty a telefony, vše jest u nás dosud druhořadé, nedostatečné, nárokům jen poněkud evropstějším nevyhovující. O věcech těchto nemohu se

zde šíře rozepisovat, vedlo by to příliš daleko — ale považuje-li Národohospodářský Sbor Jihočeský péči o zlepšení jihočeských komunikací za východisko a za základní úkol veškerých svých mnohostanných snah ke zlepšení našich poměrů, jest tím řečeno všechno. Via vis, via vita, je-li toto heslo někde přiléhající, jest to u nás v jižních Čechách. Po špatných komunikacích budou lidé vždy z kraje jen odcházet, stěhovat do něho budou se však dobří!

Alfred M. Mayer.

Průmyslové výrobky v zahraničním obchodu německém.

V minulém ročníku Obzoru Národohospodářského pojednali jsme o celkové bilanci zahraničního obchodu německého. Výrobky průmyslové jsou zajisté tak důležitým výsekem obchodní bilance, že bude zajímavě podrobiti je zvláštní úvaze:

Německý vývozní průmysl zahrnuje v sobě téměř všechna odvětví výroby. Proto je při vypracování přehledu zahraničního obchodu průmyslovými tovary pro značnou roztříštěnost dat velmi těžko podat výstižný obraz nejen situace jednoho roku, nýbrž — což je naším úkolem — několikaletého vývoje.

K tomu cíli, po všeobecné diskusi celkové situace průmyslových výrobků, přikročíme k detailnějšímu zpracování hlavních druhů zboží. Jsme si při tom vědomi toho, že tato studie není v tomto směru úplnou, že nevyčerpává plně dané látky. Hlavní omezení, jež se staví v cestu, jest zde počet tiskových archů. Přes to jsme se snažili (ve zhuštěné formě) vyčísliti výsledky, jichž Německo v bilanci průmyslového podnikání v poměru k cizině docílilo, a přinést data, která mohou dáti dosti látky k přemýšlení.

Příz e.

Obrat zahraničního obchodu přízemi po válce značně přesahuje předválečná data; v průměru 1925—29 byl obrat o 71% vyšší než 1913; roku 1925 dosáhl téměř miliardy marek (1913 necelých 520 mil.), 1927 téměř 1.100 milionů; od té doby klesá ročně o více než 100 milionů (přes mírné vzestupy vývozů).

Dovozy	milionů marek	vývozy
787	1925	191
422	1926	197
882	1927	215
653	1928	272
514	1929	301

Jak vidno, prodělávají dovozy přízí v posledních třech letech sestupnou tendenci (26, resp. přes 21%). Na druhé straně u vývozů pevná vzestupná tendence, a to po celé pětiletí; vzestupy hodnot